

Interview met Maksim Kryvtsov – Daryna Holovan

Dit interview verscheen eind 2023 in het culturele uitgeversplatform Chytomo. De dichter Maksim Kryvtsov stierf op 7-1-2024 aan het front.

Kryvtsovs poëtische gevoeligheden en humor, verweven met zijn ervaringen aan de frontlinie, bieden een zeldzame en diepmenselijke inkijk in de realiteit van de Russische oorlog tegen Oekraïne, evenals de blijvende kracht van de "Revolutie van Waardigheid" van de Majdan in 2014. Zijn nieuwste boek wordt herdrukt en de opbrengst gaat naar zijn gezin en het organiseren van projecten voor militairen. Maksym Kryvtsov, een dichter die deelnam aan de "Revolutie van Waardigheid", meldde zich in 2014 aan nadat Rusland Oekraïne was binnengevallen. Later, na zijn terugkeer in het burgerleven, werkte hij om veteranen te helpen re-integreren in de samenleving, en werkte hij ook graag als begeleider in een kinderkamp.

Na de grootschalige invasie van Rusland keerde hij terug naar de frontlinie. De daaropvolgende dertien maanden bracht hij geen enkele dag alleen door. Zoals Maksym in ons interview toegaf, mist hij die momenten van eenzaamheid.

In 2014 sloot je je als vrijwilliger aan bij het Oekraïense Vrijwilligerskorps. Besepte je destijds dat deze oorlog vele jaren zou duren en dat de eerste fase zou uitgroeien tot een grootschalige invasie?

Ik besepte toen niets. Alles om me heen was nieuw: mensen, geuren, geluiden. De ruïnes, de gewonden, de wapens. Het was alsof ik lange tijd op dezelfde kauwgom moest kauwen. Ik werd achtervolgd door een angstaanjagende droom, die ik in mijn slaap regelmatig opnieuw beleefde: ronddwalen in Kyiv met een geweer in mijn handen en wachten op mijn metrohalte met een wapen op mijn knieën. Ik ben een van die vreselijke mensen die zeiden dat de oorlog als een vuurzee op straat moest komen, zodat anderen konden begrijpen wat er werkelijk aan de hand was. Maar op de ochtend van 24 februari kreeg ik spijt van die gedachten.

– Je schreef een gedicht:

Er was eens
het voorjaar van 2014
ik viel in slaap
en werd een paar jaar niet wakker
mijn dromen waren bedekt met sneeuw en zo koud
net als de handen van een dode in de buurt van Izyum
Ik denk dat ik niet wakker ben geworden
viel al die tijd in slaap
als een volwassen zwarte slang
een droom.

– Wat is er in deze negen jaar van oorlog veranderd: in onszelf, onze staat, het leger en jouw perceptie van de oorlog?

In deze negen jaar draaide de aarde negen keer om de zon, zijn vogels naar warmere streken gemigreerd en negen keer teruggekeerd, vielen bladeren naar beneden en vormden bomen negen keer knoppen. In deze negen jaar zijn er veel dingen veranderd.

Wat de sociale processen betreft, werd na 2014 een motor van een trein met de naam "Oekraïne" gestart. Er begonnen discussies te ontstaan over het belang van de taal, cultuur enzovoort. In de bioscopen kon je niet alleen films kijken met Dwayne 'Rock' Johnson, maar ook met veel Oekraïense acteurs. Het ontdekken van initiatieven als БУР (BUR, "Building Ukraine Together", niet-gouvernementele jongerenorganisatie), УАЛ (UAL, "Oekraïense Leiderschapsacademie", platform voor jongeren) was werkelijk bemoedigend. Er ontstonden nieuwe gemeenschappen van mensen, verenigd door het verlangen om iets goeds te doen en verantwoordelijkheid te nemen.

En het is adembenemend om te zien hoe alles wat Oekraïens is, wat voorheen onderdrukt werd, vandaag de dag aan de oppervlakte komt. Ivasjoek (Volodymyr Ivasjoek, Oekraïense zanger), 'Smerichka' (ensemble), volkskleding, vergeten films... Tegelijkertijd vrees ik voor een regressie – vergelijkbaar met wat er na de jaren negentig gebeurde.

– Je had het over Oekraïense jongeren. Hoe zou je ze karakteriseren? Wat definieert de volgende generatie Oekraïners?

Ze zijn opmerkelijk: sterk, open, getalenteerd en geïnspireerd. Er zullen uiteraard enkele innerlijke tegenstrijdigheden en dialogen zijn. Er zullen processen plaatsvinden van aanpassen, veranderen en definiëren. Maar deze vitale cellen van het land zullen stromen en elke dag zuurstof naar het gevoelige hart brengen. Wij hoeven alleen maar te winnen.

Lees ook: Petro Yatsenko: Het hart van Marioepol leeft zeker

– Wat is oorlog? Hoe zie jij dat?

Ik denk dat de oorlog als micellair water is dat cosmetica wegspoelt: van een gezicht, straten, plannen en gedrag. Het is als een schoffel die door de aarde snijdt en een bittere nasmaak van onomkeerbaarheid achterlaat. In de oorlog word je je ware zelf, je hoeft geen rol te spelen. Je bent gewoon een mens, een van de miljarden die ooit op aarde hebben geleefd, en die de gemeenschappelijke de adem deelt.

Er is geen tijd voor liefde in oorlog. Die ligt vervolgens verlaten naast een vuilnishoop en verdwijnt als een grootvader in de mist, ergens verdwaald achter de ongeogste zonnebloemvelden van deze zomer.

– Welke aspecten van oorlog verbazen je het meest? Wat vind jij bijzonder uitdagend?

Oorlog is verschrikkelijk, absurd en zeer onlogisch. Toch is het een van de krachten die steeds opnieuw begint.

Stel je voor dat je op een kwetsbare plek zit, niet in staat om te bewegen omdat de vijand zo dichtbij is en je versterking niet helemaal sterk genoeg is, terwijl je medesoldaat plotseling zegt: 'Kijk, een hop eet een koolworm.' Dat zijn een vogel

en een rups (lacht). Mensen die ons in Balaklia met applaus begroetten (Noot van de redactie: Oekraïense stad bevrijd tijdens het tegenoffensief van Kharkiv in 2022) verbaasden mij. Het was een van de beste dagen van mijn leven.

Het meest uitdagende deel? In slaap vallen en worstelen met de verschrikkingen die ons te wachten staan...

– Met je uiterlijk, de manier waarop je je gedachten verwoordt, kom je meer over als een filosoof of een spiritueel leider. Heb je het gevoel dat de rol van de krijger echt een afspiegeling is van wie je bent?

Ik weet niet zeker wat mij treffend karakteriseert. Eigenlijk denk ik dat ik heel weinig weet. Maar misschien valt er niet veel te weten. Het gaat over bestaan of niet, ademen of zonder adem zijn. Daarom ben ik in oorlog

– Welke eigenschappen van jouw karakter helpen je in je dienst?

Rust misschien. Verantwoordelijkheidsgevoel, soms een stukje ervaring. Het belangrijkste in een oorlog is dat je begrijpt wat je hier doet. Ik denk dat een soort naïviteit, kinderlijke verwondering, vreemdheid mij helpt in oorlog. Als er gevaar dreigt, lach ik meestal veel en wacht ik op avonturen. Het maakt het misschien makkelijker om dingen te verwerken, denk ik.

– Je roepnaam is Dali? Wat is het verhaal erachter?

Het is vrij eenvoudig. Iemand vroeg mij wat mijn roepnaam is. Ik had er nog niet eerder over nagedacht, dus ik had niets bijzonders gekozen. Maar toen liet ik een snor groeien en krulde ik hem net zoals Salvador Dali deed. En zo presenteerde de roepnaam zich, net als een enthousiaste student (lacht).

– Je bent nu 33. Velen noemen het 'de leeftijd van Jezus Christus'. Voel jij je op die leeftijd een beetje speciaal?

Ik herinner me zelden mijn leeftijd. Hier lopen dagen, data en zelfs maanden in elkaar over. Er is hier geen leeftijd, geen tijd. Het belangrijkste is wat er uiteindelijk gebeurt.

– Je bent een man van geloof. Wat geeft jouw geloof je op dit moment?

Ik begrijp God niet. Niet helemaal. Ik weet niet waarom hij mij beschermt, of waarvoor. Soms hebben we in onze divisie ruzie over religie. Ik probeer te bemiddelen voor iemand die om de een of andere reden nog steeds voor mij pleit. Om mijn nek draag ik een kruis, geweven van rood en zwart paracord.

– Bid jij? Hoe klinkt jouw gebed?

Mijn gebeden variëren. Soms zijn ze traditioneel, andere keren zijn het mijn eigen creaties. Soms vraag ik, soms debatteer ik. Het is altijd anders.

– In een van je eerdere interviews zei je dat God aanwezig is in oorlog, waarbij je Hem vergelijkt met 'het opladen van een machinegeweer'. Waar en in welke daden vind je God in zo'n omgeving?"

God wordt het vaakst aangetroffen in momenten van stilte. Hij is het water dat we meenemen op missies, en dat lijkt nooit genoeg te zijn. Er was een tijd dat we bijna onze toevlucht namen tot drinken uit een plas water. Hij zit in de eiwitreep die je eet terwijl je in een loopgraaf wacht tot het schieten stopt. Hij is aanwezig in de zwarte, droge zonnebloemen die bijna voldoende dekking bieden. Maar bovenal is God bezig met zijn terugkeer.

– Kun je ons iets vertellen over je collega-soldaten?

Het zijn de beste mensen ter wereld. Soms maak ik foto's van ze, soms schrijf ik erover. Ik ontmoette Kuznets in 2014, tijdens een militaire oefening. Terwijl anderen zich verdrongen voor stoofpot en thee, trok hij zijn borstbeschermer aan en ging alleen op zijn hurken zitten, een figuur van kracht, intelligentie en kalmte. Hij raakte geïrriteerd als discussies over de vijand of de 'innerlijke werking van de oorlog' zijn werk onderbraken. Hij geloofde in God, en God geloofde in hem. Hij liet me ooit een prachtige kerk zien in de regio Dnjepetrovsk, versierd met blauwe pauwen en meren, die marshmallows opofferden, met een rood-zwarte vlag die bezoekers begroette. Ik verliet de basis van het Oekraïense Vrijwilligerskorps in de herfst van 2015.

– Je poëzie is heel delicaat, ontroerend, bijna fragiel tot het punt dat het lijkt alsof ze met één onzorgvuldige beweging uiteen kan spatten. Wat betekent dit voor jou: koorddansen, pijn, vreugde, catharsis?

Sterker nog, ik vind het leuk om korte verhalen over mensen te maken. Vooral als ze erin slagen dit allemaal te doorstaan. Hoe vreemd het ook mag lijken, in de huidige context lijkt simpelweg overleven de grootste prestatie te zijn.

In deze oorlog draagt ieder mens een uniek, buitengewoon verhaal met zich mee. Ze zijn gevuld met verschillende geluiden, stemmen en dromen. Sommigen hebben hun leven besteed aan het bouwen van een huis, anderen zijn ploegleider geworden op pluimveebedrijven, sommigen lezen graag dikke boeken, terwijl anderen gevallen bladeren en kastanjes verzamelen. Een persoon is voor mij een verhaal.

– “Je aankomende bundel is getiteld ‘Verses from the Embrasure.’ Een schietgat is een smalle opening in een verdedigingsmuur of een loopgraaf waar je doorheen kunt schieten. Als er geen oorlog was geweest, zou je dan nog steeds schrijven? Waar zouden jouw verzen over gaan?

Ik schreef ook vóór de oorlog. Destijds waren mijn verzen vreemd en eenvoudig. Nu begin ik te begrijpen wat ik verlang in mijn poëzie: kleuren, geuren, emoties, dingen die zowel vergeten als herkend worden.

– Lees jij de teksten van je collega’s? Aan welke auteurs van moderne Oekraïense oorlogsliteratuur denk jij?

Ik waardeer de poëzie van Valeriy Puzik, Yaryna Chornohuz en Olena Herasymyuk. In proza voel ik mij aangetrokken tot ‘Point of No Return’ van Dmytro Verbych

– Welke internationaal erkende kunstenaars hebben volgens jou de essentie van oorlog het beste vastgelegd?

Edvard Munch bracht dit op briljante wijze over via zijn serie schilderijen ‘De Schreeuw’

Ik ben absoluut dol op de films ‘Apocalypse Now’ en ‘Taxi Driver’. Als ik twee tot drie dagen kom rusten, voel ik me het karakter van Robert de Niro. Ik ben onder de mensen, maar tegelijkertijd ben ik ver weg van alles. Ik ben een waarnemer. Het is mijn taak om waarnemer van de wereld te zijn.

In april van dit jaar werd ik herenigd met Kuznets in de buurt van Zaporizja. Tegen die tijd was hij een ervaren parachutist geworden, bedreven in het spotten van wapens en het bedienen van Leleka-spionagedrones. Omdat Kuznets geloof had in God, en God geloof in hem, weet ik en heb ik er vertrouwen in dat hij nu naast Sint-Petrus staat en naar ons glimlacht. Ik geloof dat hij over de aarde waakt door de ogen van vogels, en zegt wie er gered moet worden en waar.

– Verwijzend naar jouw poëzie: wat zal er groeien op “een veld van herinnering, bezaaid met maïs van verdriet?”

Popcorn (lachen). Soms schrijf ik dingen en heb ik later moeite om ze zelf te begrijpen. Maar echt, de maïs van verdriet zal precies dat blijven: maïs van verdriet. De echte uitdaging komt later: het verzamelen, malen en bakken van brood.

– Kunt je enkele inkijkjes delen over de wereld die je momenteel omringt? Welke elementen maken er deel van uit?

Nog niet zo lang geleden klaagde ik dat ik de afgelopen dertien maanden geen enkele dag alleen heb gehad. Die eenzaamheid is iets dat ik midden in de oorlog mis.

Onze commandant heeft een hond genaamd Jango, die bij ons is sinds hij twee maanden oud was, een beetje 'kikkerig'. Hij heeft ons vergezeld naar al onze rotaties, naar alle steden. Toen hij kleiner was, droegen we hem tijdens schietpartijen naar de kelder. Er werd gewed of hij september zou halen. Maar hij is er nog steeds en veroorzaakt onheil. Laatst verspreidde hij wat afval door het huis (lacht).

We zijn in deze dertien maanden vele malen verhuisd. Het is altijd interessant om nieuwe gebouwen te ontdekken waar je dan een tijdje woont: welke boeken en foto's er zijn. Het is soms interessant om in collaborateursflats te wonen. Een vrouw, een medewerker, had bijvoorbeeld alle planken in haar appartement gevuld met zeep, shampoo en wattenstaafjes van verschillende hotels. En zij was trouwens de eigenaar van een behoorlijk groot agrobedrijf. Het is fascinerend om deze details te observeren. Een ander nam al het belangrijke mee, maar vergat haar notitieboekje in de kelder, dat vol stond met zeer nuttige informatie. Ze werkte voor de Russische paspoortservice.....

– Er zitten trouwens veel verwijzingen naar eten in je teksten. Wat betekent dit voor jou?

Knip alsjeblieft het gedeelte met de snoepjes eruit, man (lacht). Ik wist niet dat mijn poëzie zoveel voedselreferenties bevatte. Nou ja, misschien komt het omdat voedsel iets is dat je begrijpt: het heeft een geur en een vorm. Ik ben er niet helemaal zeker van. Eten gaat over iets goeds. Over de kindertijd. En het gaat over God.

(Vertaling: Cornelis Boogerd)